

УДК 37.022

Завальнюк В.В.,*кандидат педагогічних наук, Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука м. Рівне, Україна*

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ХРИСТІЯНСЬКИХ КОЛЕДЖАХ США (НА ПРИКЛАДІ ЗАКЛАДІВ Н.-Л. ЦИНЦЕНДОРФА)

У статті розглядаються організаційно-педагогічні та теоретико-методологічні засади функціонування християнських коледжів Н.-Л. Цинцендорфа на сучасному етапі в США, форми та методи впровадження християнського виховання у цих закладах.

Ключові слова: *школи Цинцендорфа, навчально-виховний процес, християнські школи, загальнохристиянські цінності, християнське виховання.*

Завальнюк В.В. Организация учебно-воспитательного процесса в христианских колледжах США (на примере учреждений Н.-Л. Цинцендорфа).

В статье рассматриваются организационно-педагогические и теоретико-методологические основы функционирования христианских колледжей Н.-Л. Цинцендорфа на современном этапе в США, формы и методы внедрения христианского воспитания в этих заведениях.

Ключевые слова: *школы Цинцендорфа, учебно-воспитательный процесс, христианские школы, общехристианские ценности, христианское воспитание.*

Zavalnyuk V.V. The organization of the educational process in the U.S. Christian colleges (for example, schools N.-L. Tsyntendorfa)

This article is devoted to the organizational and pedagogical, theoretical and methodological fundamentals of the N. L. Zinzendorf's Christian schools in the USA at the present stage. Forms and methods of the introduction of the Christian upbringing in these institutions are investigated.

Key words: *Zinzendorf's schools, educational and upbringing process, Christian schools, common Christian values, Christian upbringing.*

Питання виховання особистості на ґрунті загальнохристиянських цінностей, яке здійснювалося ще за часів Ярослава Мудрого, набуває своєї актуальності на сучасному етапі, оскільки у наш час слід констатувати про наявність духовної деградації суспільства та необхідність вирішення питання про розробленість парадигми виховання на ґрунті загальнолюдських та загальнохристиянських цінностей.

Чимало видатних, всесвітньо відомих педагогів, зокрема Я.-А. Коменський, А.-Г. Франке, Н.-Л. Цинцендорф, у різні часи порушували питання про неможливість досягнення успіху у вихованні без християнської складової у виховному процесі, а тому у своїй освітньо-педагогічній діяльності акцентували на важливості впровадження у навчально-виховний процес заснованих ними шкіл елементів християнської етики, вивчення Біблії та молитви. Про виховання високоморальних, духовно багатих та відданих громадян нашого суспільства у своїх наукових студіях неодноразово зверталися такі вітчизняні дослідники, як: І. Андрухів, І. Бех, А. Вихрущ, М. Євтух, В. Жуковський, А. Завальнюк, Т. Ільїна та ін. Втім, проведене нами дослідження організації навчально-виховного процесу шкіл Цинцендорфа в США на сучасному етапі – християнських навчально-виховних закладів із 200-річною історією – дає підстави стверджувати, що на сьогодні у вітчизняній педагогіці вище окреслене питання є недостатньо вивченим.

Метою статті є проаналізувати історико-педагогічні та організаційно-педагогічні засади функціонування коледжів Цинцендорфа на сучасному етапі в США.

Усі американські християнські заклади поділяють на два види: конфесійні, які належать до певної релігійної конфесії, та міжконфесійні, в яких процес навчання та виховання будується на загальних принципах та законах Святого Письма. За останні десятиріччя в Америці спостерігається тенденція збільшення кількості християнських навчально-виховних закладів. Так, відповідно до статистичних даних на 2001–2002 навчальний рік кількість останніх зросла на 10%. [1]. Основні причини такого зростання, на нашу думку, пов'язані із зниженням рівня академічних програм у державних навчально-виховних закладах, про що свідчать результати незалежного тестування; секуляризацією державної системи освіти, що призвело до відходу від дотримання у закладах християнських традицій і зумовило падіння моральних цінностей; вилучен-

ня з учбових програм шкіл елементів вивчення Святого Письма та проведення спільних молитов.

В США для більшості державних та приватних, в тому числі християнських навчально-виховних закладів, не існує обов'язкової державної програми та загального навчального плану, але діє мінімальний державний стандарт, національний консенсус, який є обов'язковим для усіх загальноосвітніх шкіл у кожному штаті. Мінімальний державний стандарт передбачає надання учням необхідного об'єму знань з основних предметів. При виконанні такої умови християнські заклади мають повну свободу як при складанні своїх навчальних планів, так і у навчальному процесі в цілому. Одним із головних органів з акредитації та контролю за діяльністю християнських закладів в Америці є Міжнародна Асоціація Християнських Шкіл (ACSI – Association of Christian Schools International), яка підтримується Департаментом освіти у багатьох штатах, а її програма визнана Національною радою акредитації християнських закладів.

Рівень успішності в християнських навчально-виховних закладах є значно вищим, ніж в державних, свідченням чого є проведення різноманітних наукових досліджень, зокрема «Харкорт – 2005» (Harcourt), при якому особлива увага приділяється підсумкам головного тестування Стенфорда (SAT) [2]. Цей тест був складений на основі національного консенсусу і використовується в державних і приватних навчально-виховних закладах по всій Америці. Відповідно до офіційних даних національного центру статистики за 2002 рік кількість старшокласників приватних християнських шкіл та коледжів, які мають намір продовжити своє навчання у вищих навчальних закладах, є вдвічі більшою у порівнянні із учнями старших класів державних навчально-виховних закладів. Такі високі показники успішності зумовлені, на нашу думку, такими чинниками, як: суворі критерії відбору учнів до шкіл та коледжів, менша кількість дітей у класах, мотивація у навчанні, а також залучення батьків до всіх зовнішніх і внутрішніх процесів закладу.

Християнські навчально-виховні заклади існують, в основному, за рахунок коштів батьків та фінансової підтримки благодійних організацій або приватних спонсорів. В окремих випадках заклади отримують від держави цільові суми на певні учбові програми. Існує також програма пільг, яка пов'язана із зменшенням податків для юридичних осіб та організацій, які надають фінансову підтримку школам.

Одними з найбільш впливових християнських закладів освіти в США є школи Цинцендорфа (Zinzendorf schools). Школи Цинцендорфа в Америці сьогодні – визнані на державному рівні приватні навчально-виховні заклади, які доступні для усіх категорій громадян, і їхнім завданням є надання ґрунтовної фундаментальної освіти та формування в учнів християнського світогляду.

Освітні заклади Цинцендорфа є християнськими закладами, що виражається в участі учнів у християнських шкільних Богослужіннях, використанні під час навчально-виховного процесу молитов, духовних псалмів, біблійних оповідань, проведенні тематичних християнських спілкувань, бесід, святкувань. Усі заходи школи, зокрема спортивні, проводять із застосуванням молитви та християнської символіки. Важливим завданням школи є прищеплення учням загальнохристиянських чеснот та норм християнської моралі. Так, у школах часто проводять заходи, метою яких є зміцнення школярів у християнській вірі: християнські роздуми, дитячі Богослужіння, свята Біблії, театральні постановки на християнську тематику. «Християнські роздуми» відбуваються один раз на тиждень для усієї школи щопонеділка зранку повинні нести благословення школярам на наступний тиждень. Захід проводять не вчителі шкіл, а інші «до школи близькі особи». Шкільні Богослужіння влаштовують з приводу різноманітних свят, як-от: початок чи кінець навчального року та календарні релігійні свята. Крім учнів, участь у таких Богослужіннях беруть батьки, спонсори, випускники. Один раз на рік шкільне Богослужіння організують учні, задіяні у музичних виступах та підготовці тематичних доповідей. Заняття з релігії є для усіх учнів обов'язковими, проте на таких заняттях не обговорюють питання, що можуть викликати протиріччя або зачепити інтереси певної конфесії. Такі заняття ґрунтуються на переданні загальнохристиянських та загальнолюдських цінностей, вивченні основ християнської етики, формуванні в учнів демократичних поглядів та толерантної поведінки.

Найстарішою школою серед шкіл Цинцендорфа в Америці слід уважати засновану 1742 році у місті Віфлієм (штат Філадельфія школу-інтернат для дівчат – «Моравський коледж» («Moravian College»)) [3]. Незабаром цей навчально-виховний заклад набув репутації школи високої виховної майстерності, свідченням чого є той факт, що президент Америки Джордж Вашингтон особисто звертався до директора цього закладу із проханням зарахува-

ти на навчання до школи двох його племінниць [5]. У 1913 році школа отримала назву «Моравська семінарія та жіночий коледж» («Moravian Seminary and College for Women»). Подібний заклад був заснований для хлопців у 1742–43 роках у місті Назарет, який у 1863 році був зареєстрований як Моравський Коледж та Теологічна Семінарія («The Moravian College and Theological Seminary»). У 1954 році після двохсот років окремого функціонування школу для хлопців і Моравську семінарію та жіночий коледж було об'єднано у єдиний навчально-виховний заклад [3], який на сьогодні є шостим найстарішим навчально-виховним закладом у США після Гарварда (1632), Коледжу Вільяма та Мері (1693), Коледжу Святого Іоанна у Аннаполісі (1696), Єльського університету (1701) та Пенсільванського університету (1740).

На сьогодні у коледжі навчається понад 1540 учнів, які перебувають у цьому закладі повний робочий тиждень і мають можливість оволодіти широким спектром різних спеціальностей з гуманітарних наук, які пропонує коледж. В Теологічній Семінарії навчаються близько 100 студентів, які, як і в коледжі, навчаються цілий робочий тиждень за програмою Богослов'я.

Починаючи з 2004 року, а потім кожного наступного року, Моравський коледж було обрано і включено до Прістенського довідника «366 Найкращих коледжів». З початку заснування та упродовж його функціонування студенти отримували чимало національних нагород. Упродовж 2007–2009 рр. семеро найкращих студентів Моравського коледжу отримали статус стипендіата програми Фулбрайт (Fulbright Scholars), дев'ятеро студентів були відзначені стипендіями Фулбрайта (Fulbright Scholarship). Крім того, найуспішніші студенти отримують й інші стипендії. Так, наприклад ті студенти, які у старших класах входять до 5% найкращих та згідно підсумків головного тестування Станфорда (SAT) набирають не менш ніж 1450 балів і нагороджуються стипендією «Медальон Коменського» («the Comenius Medallion full-tuition Scholarship»); інші успішні студенти відзначаються опікунською стипендією («the Trustee Scholarship») або стипендією добродійців («the Founders Scholarship») [2].

Моравський Коледж та Теологічна Семінарія відкриває студентам безліч можливостей навчання в інших навчально-виховних закладах за кордоном: в Англії (Оксфорд, Бакінгем, Лондон); у Франції (Ренн, Париж); в Іспанії (Алкала, Аліканте, Севілья); в

Німеччині (Ерфурт); в Італії (Рим, Флоренція); в Китаї (Шанхай, Пекін); в Японії (Токіо, Хіконе); в Індії (Гайдерабад, Джайпур); в Австралії (Воллонгонг); а також в Кенії, Екваторі Аргентині, Буенос-Айресі, Ірландії. З метою заохочення студентів до здійснення наукових досліджень, до навчального плану коледжу входить програма «Можливості студентів для здійснення академічних досліджень» (SOAR program – Student Opportunities for Academic Research), яка передбачає стипендії, витрати на відрядження та затрати студентів під час здійснення дослідницької та творчої діяльності із керівником факультету. Так, наприклад, на літній період роботи така стипендія може досягати 3 000 доларів. На нашу думку, така програма допомагає моравським студентам краще зрозуміти вагомість стипендії у їх навчанні та сприяє налагодженню таких відносин, як учень-колега. У закладі студенти співпрацюють разом із професорами. Зазвичай їхні спільні проекти стосуються таких досліджень, як: аналізи природного середовища Монокасі-Крік, розвиток автоматичного програмного забезпечення, профілактична хірургія та її вплив на зміни організму після інсульту та ін. Приблизно 25% випускників цього навчально-виховного закладу продовжують своє навчання в аспірантурі.

Моравський Коледж та Теологічна Семінарія отримали повагу та набули популярність серед інших навчально-виховних закладів завдяки своїй професійно поставленій музичній програмі, яка розвинулася із найкращих музикальних традицій Моравської церкви. Приблизно 25% студентів беруть участь у музичній програмі коледжу, а деякі студенти неодноразово ставали призерами багатьох міжнародних музичних конкурсів, де мали можливість продемонструвати свої музичні здібності та таланти, набуті в стінах цього закладу. При коледжі функціонує міжнародний хор прославлення, який здійснює турне по всій території США та за кордоном. Частими гостями коледжу є найкращі світові музичні виконавці, які також надають студентам майстер-класи з гри на музичних інструментах. При коледжі діє Моравська оздоровча атлетична програма, яка об'єднує цілий ланцюжок всіх американських студентів-атлетів, починаючи з чоловічої футбольної команди, та, закінчуючи, національною жіночою футбольною командою та командою з легкої атлетики.

Упродовж всього навчального року при Коледжі випускається щотижнева газета «The Comenian», у якій друкуються студентські

наукові статті, вірші, описуються шкільні події та повідомляються оголошення. На нашу думку, найоригінальнішим і гідним впровадження у навчально-виховні заклади України є також те, що кожного року у коледжі відбуваються вибори студентів до Об'єднаного студентського управління (United Student Government). Це управління складається із власного Сенату, до якого входять по п'ять учнів з кожного класу та Виконавчого органу, членів якого обирають на один рік із всієї студентської спільноти, і, які покликані вирішувати усі шкільні питання, що виникають у процесі навчання, займатися проведенням студентських конкурсів та вечорів, консультуванням студентів з різних питань. Все це, на наш погляд, сприяє налагодженню дружніх та довірливих стосунків між студентами та звільняє час викладачів, який вони можуть використати під час підготовки до предметів.

Після закінчення Моравського Коледжу та Теологічної Семінарії випускники отримують наступні студентські та наукові ступені: бакалавр гуманітарних та математичних наук (the Bachelor of Arts), бакалавр наук (the Bachelor of Science), бакалавр наук у сфері дитячого консультування (the Bachelor of Science in Nursing); магістр із ділового адміністрування (the Master of Business Administration), магістр освіти (the Master of Education), магістр богослов'я (the Master of Divinity), магістр мистецтв із пасторського консультування (the Master of Arts in Pastoral Counseling), магістр мистецтв у сфері теологічних досліджень (the Master of Arts in Theological Studies). При коледжі також організовано вечірні студентські програми для усіх дорослих, які бажають продовжити своє навчання та отримати науковий ступінь. Теологічна Семінарія має акредитацію від Асоціації Теологічних шкіл США та Канади (the Association of Theological Schools in the United States and Canada).

У 1746 році у місті Літітц (Lititz) Н.-Л. Цинцендорфом було сформовано ще один освітній заклад для дівчат – Лінденхольську семінарію (Linden Hall Seminary), яка і сьогодні продовжує своє функціонування і є найстарішою школою для дівчат у Сполучених Штатах Америки [4]. У Лінденхольській семінарії навчаються 210 учениць із 14 різних американських штатів, а також із 16 країн, які перебувають у закладі протягом усього робочого тижня і навчаються у невеликих за кількістю учнів класах. Вони мають можливість ознайомлюватися із широким спектром навчальних дисциплін: історія, математика, наука, біологія, хімія, фізика, економіка,

соціальні науки, іноземні мови (французька, іспанська), образотворче мистецтво (фотографування, кераміка, малювання), англійська, як друга мова та інші. За підсумками тестування Стенфорда (SAT) учениці семінарії отримують найвищі бали, що вирізняє цей навчально-виховний заклад з поміж інших жіночих закладів Америки. Життя учениць Лінденхольської семінарії насичене активною науковою та соціальною діяльністю: вони задіяні у багатьох шкільних та позашкільних проєктах, конкурсах та гуртках, включаючи гурток з образотворчого мистецтва, соціальної відповідальності, опіки навколишнього середовища, мультиплекації, у якому створюють політичні та сатиричні малюнки для шкільної публікації. Функціонують також математичний гурток, на якому учні готуються до математичних змагань і який проходить за підтримки Математичної Асоціації Америки (the Mathematical Association of America), гурток всесвітнього спілкування, під час якого студенти з різних країн діляться традиціями та культурою своєї країни; гурток ООН, на який щотижня збираються учні старших класів для обговорення сучасних суперечливих політичних та дипломатичних питань. На драматичному та музичному гуртках учні розучують нові п'єси, музичні постанови, невеликі театральні уривки, співають у хорі, беруть індивідуальні інструментальні уроки та уроку з вокалу. При школі організовано хор (The Linden Hall Chorus), учасників якого нерідко запрошують до інших міст, а у вересні 2010 року школу відвідав чеський дитячий хор скрипалів. В стінах Лінденхольської семінарії часто проводять конкурси та змагання. Так, наприклад, у вересні 2010 року у семінарії відбувся другий літературний фестиваль, на який було запрошено сучасних американських письменників: Міталі Перкінса (Mitali Perkins), Лореля Снайдера (Laurel Snyder) та Джоша Берка (Josh Berk), а у грудні цього ж року було проведено Міжнародний учнівський конкурс ораторів. Навчально-виховний заклад для дівчат відкриває безліч можливостей для занять різними видами спорту. Учениці старших класів відвідують наступні спортивні секції: аеробіки, йоги, бадмінтону, настільного тенісу, а учні середніх класів – плавання, танців, баскетболу, футболу. Надзвичайно популярним є гурток з їзди верхи. Близько 30% учнів Лінденхольської семінарії займаються їзди верхи двічі, а деякі шість разів на тиждень, і беруть участь у місцевих змаганнях з цього виду спорту. При школі випускається журнал «Linden Hall Magazine» та газета «The Ledger».

Отже, проведене дослідження дає підстави стверджувати, що виховна традиція Н.-Л. Цинцендорфа, ґрунтована на християнських засадах, не втратила своєї актуальності і у наш час. Школи Цинцендорфа сьогодні є надзвичайно популярними не тільки в Америці, а й в усьому світі навчально-виховними інституціями, що приваблюють вихованців та їхніх батьків застосуванням толерантного підходу до учнів та наданням глибоких фундаментальних знань, що значно збільшує шанси випускників шкіл на успішну інтеграцію до світу дорослих та на здобуття у майбутньому необхідної професійної кваліфікації.

Список використаної літератури та джерел:

1. Digest of Educational Statistics. – NY., 2004. – 96 p.
2. Private Schools: A Brief Portrait, National Center for Education Statistics. – NY., 2002. – 142 p.
3. College history // Moravian College [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.moravian.edu/about/history.htm>
4. Lititz Celebrates 250 Years // Amish Country News [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.amishnews.com/towns/lititzhistory.htm>
5. Oldest United States Colleges and Universities // Washington and Lee University. Institutional Research [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.ie.wlu.edu/factbook/AboutW&L/history/nintholdest.htm>
6. Zimmerling P. Nikolaus Ludwig Graf von Zinzendorf und die Herrnhuter Brüdergemeine: Geschichte, Spiritualität und Theologie / P. Zimmerling. – Holzgerlingen, 1999. – 205 s.